

DOI: 10.47743/jss-2024-70-3-2

Instituția sezei în contextul analizei dispozițiilor art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ. referitoare la introducerea în cauză a moștenitorilor. Există o ierarhie a reprezentanților moștenirii?

The relevance of seisin in the context of applying art. 412 para. (1) point 1 of the Civil Procedure Code regarding introducing one of the heirs into the trial. Is there an hierarchy of the heirs?

Camelia-Maria SOLOMON¹

Rezumat: Care este relevanța sezei în contextul analizei dispozițiilor art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.? Este dobândirea sezei condiționată de efectuarea unor acte de acceptare a moștenirii? Poate fi succesibilul sezinar introdus în locul pârâtului decedat pe parcursul procedurii, având în vedere conținutul dispozițiilor art. 1125 C. civ.? Poate fi suspendarea evitată prin introducerea în cauză a curatorului special al moștenirii numit de notarul public, în temeiul art. 1136 alin. (1) C. civ. sau prin numirea unui curator special de către instanță, potrivit art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ.? Care este ierarhia ce se preconizează între reprezentanții intereselor moștenitorilor eventuali? Acestea sunt o parte din întrebările la care am încercat să răspundem pe parcursul prezentului studiu, a cărui dificultate derivă din împrejurarea că soluționarea problemelor ridicate implică, deopotrivă, înțelegerea unor instituții de drept substanțial, dar și a efectelor acestora în planul dreptului procesual.

Cuvinte-cheie: suspendare de drept, introducerea în cauză a moștenitorilor, sezină, moștenitor sezinar, succesibil sezinar, curator special al moștenirii, curator special, moștenitor eventual.

Abstract: What is the relevance of seisin in the context of applying art. 412 para. (1) point 1 of the Civil Procedure Code? Is the acceptance of inheritance a condition of the seisin? If the defendant dies during the procedure, is it possible to introduce one of the heirs who might succeed and benefit from the seisin, considering the provisions of art. 1125 of the Civil Code? Is it possible to avoid suspension by introducing the special curator of the inheritance, appointed by the public notary, according to art. 1136 para. (1) Civil Code or the special curator nominated by the court, according to art. 155 para. (1) point 15 of the Civil Procedure Code? What is the expected hierarchy between the representatives of the interests of the eventual heirs? These are part of the questions we tried to answer during

¹ Doctorand, Facultatea de Drept, Universitatea București, e-mail: ca_melie@yahoo.com.

this study, the difficulty of which comes from the fact that solving all these issues involves both the understanding of substantive law institutions, but also of their effects in terms of procedural law.

Keywords: suspension by law, introducing the heirs, seisin, seised heir, special curator of the heritage, special curator, eventual heir.

Introducere

Prezentul studiu² își propune să trateze instituția sezinii și relevanța ei în contextul aplicării unor norme de drept procesual, respectiv a dispozițiilor art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.

Astfel, art. 412 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ. prevede că *judecarea cauzelor se suspendă de drept prin decesul uneia dintre părți, până la introducerea în cauză a moștenitorilor, în afară de cazul când partea interesată cere termen pentru introducerea în judecată a acestora.*

Care este sensul sintagmei „introducerea în judecată a moștenitorilor”? Să se refere ea exclusiv la moștenitorii a căror calitate a fost recunoscută prin certificat de moștenitor, certificat de calitate de moștenitor sau prin hotărâre judecătorească? Sau dimpotrivă sensul sintagmei acoperă și ipoteza succesibilului sezinar și a altor mecanisme de reprezentare a moștenirii, cum ar fi aceea a curatorului special al moștenirii, numit potrivit art. 1136 alin. (1) C. civ. și aceea a curatorului special numit de instanță, potrivit art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ.? Care este ordinea în care acționează reprezentanții moștenirii? Se poate afirma că există o ierarhie a reprezentanților moștenirii?

Iată o serie de întrebări la care vom încerca să găsim răspuns pe parcursul acestui studiu care tratează însă, în principal, instituția sezinii și relevanța ei în planul procesului civil, sens în care ne vom îndrepta, mai întâi, atenția asupra dispozițiilor legale care o reglementează.

² Menționăm că acest studiu reflectă o parte din rezultatul activității desfășurate în cadrul programului de cercetare științifică, aferent studiilor doctorale desfășurate la Facultatea de Drept, Universitatea București, sub îndrumarea conducătorului științific de doctorat, Profesor Universitar Doctor Emerit Valeriu Stoica. Tema abordată prezintă elemente de interferență cu cele prezentate la alte manifestări științifice desfășurate pe parcursul studiilor doctorale, în cadrul instituțiilor organizatoare de doctorat, după cum urmează: Conferința Internațională a Doctoranzilor în Drept, Timișoara, ed. a XVI-a, 28 iunie 2024, comunicarea științifică a vizat „*Posibilitatea constatării perimării în cazul suspendării judecării cauzei pentru decesul uneia dintre părți, în ipoteza în care nu s-a împlinit termenul de opțiune succesorală*”, articolul fiind publicat în volumul „*Dreptul ca reacție și reacțiile la drept – Conferința doctoranzilor Timișoara 2024*”, Editura Universul Juridic, 2024, pp. 749-760; Doctorialele Colegiului Juridic Franco-Român de studii europene, ed. a V-a, 29 iunie 2024, comunicarea științifică cu denumirea „*Succesibilul sezinar versus curatorul special al moștenirii*”, articolul fiind în curs de publicare la momentul publicării prezentului studiu.

Secțiunea 1 - Sezina

Art. 1125 C. civ. prevede că *pe lângă stăpânirea de fapt exercitată asupra patrimoniului succesoral, sezina le conferă moștenitorilor sezinari și dreptul de a administra acest patrimoniu și de a exercita drepturile și acțiunile defunctului*. Apoi, potrivit art. 1127 alin. (1) C. civ., *moștenitorii legali nesezinari dobândesc sezina numai prin eliberarea certificatului de moștenitor, dar cu efect retroactiv din ziua deschiderii moștenirii, iar potrivit alin. (2), până la intrarea în stăpânirea în fapt a moștenirii, moștenitorul legal nesezinar nu poate fi urmărit în calitate de moștenitor*.

Din modalitatea de redactare a dispoziției cuprinse la art. 1125 C. civ., rezultă, în mod neîndoielnic, dreptul moștenitorului sezinar de a exercita drepturile și acțiunile defunctului, *a fortiori*, rezultând posibilitatea ca acesta să fie introdus în procesul declanșat de defunct, în ipoteza decesului acestuia pe parcursul judecării cauzei.

Este însă posibilă introducerea succesibilului sezinar în procesul declanșat împotriva defunctului, chiar dacă acesta nu ar fi acceptat moștenirea?

Chestiunea este extrem de controversată, atât în practica judiciară, cât și în doctrină.

Aspectul nu este întâmplător, dacă avem în vedere că sezina a fost considerată, sub imperiul Codului civil din 1865, ca fiind „una din materiile cele mai confuze din tot dreptul civil”³. Deși în Codul civil din 2009, instituția sezinei a fost reglementată mai amplu, afirmația pare a fi încă de actualitate, percepția fiind, în continuare, aceea a unei reglementări neclare. „Mărul discordiei”, astfel cum a fost denumită în doctrina recentă⁴, sezina ridică o serie de probleme de interpretare, într-o majoritate covârșitoare generate de folosirea sintagmei „moștenitori sezinari”, în locul celei de „succesibili sezinari” și de modalitatea de redactare a art. 1125 alin. (1) C. civ., care se referă doar la dreptul de a exercita drepturile și acțiunile defunctului, iar nu și la funcția de reprezentare pasivă a moștenirii.

În ceea ce privește practica judiciară, constatăm că posibilitatea introducerii moștenitorului sezinar în acțiunea îndreptată împotriva unui pârât decedat pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor sau a celui de calitate de moștenitor, ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod, a fost discutată la Întâlnirea președinților secțiilor civile ale curților de apel, ce a avut loc în perioada 19-20 noiembrie 2015, la Curtea de Apel Timișoara. Punctul de vedere votat cu majoritate de participanți la întâlnire a fost în sensul că nu este suficientă simpla calitate de succesibil sezinar, fiind necesară însușirea de către acesta a calității de moștenitor, prin acceptarea succesiunii într-unul din modurile prevăzute de lege⁵.

³ C. Hamangiu, I. Rosetti Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român*, vol. III, Editura All, 1998, p. 260.

⁴ C. Samoilă, M. Avram, *Probleme privind executarea silită împotriva moștenitorilor. O analiză critică a orientărilor jurisprudențiale*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 1/2021, consultat în aplicația Sintact în data de 10.08.2023.

⁵ A se vedea în acest sens *Minuta Întâlnirii președinților secțiilor civile ale curților de apel, Curtea de Apel Timișoara, 19-20 noiembrie 2015, problema de practică neunitară privind*

Ulterior, problema de practică neunitară a fost reiterată la Întâlnirea reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel ce a avut loc la Pitești în perioada 14-15 noiembrie 2019, opinia formulată de Institutul Național al Magistraturii fiind în sensul că este posibilă introducerea în judecată a moștenitorilor sezinari ai uneia dintre părți în ipoteza decesului acesteia pe parcursul procesului, chiar în lipsa emiterii certificatului de moștenitor, de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod, excepție făcând succesorul sezinar care a renunțat la moștenire. În unanimitate, participanții au apreciat că se impune reconsiderarea punctului de vedere adoptat cu majoritate în cadrul Întâlnirii președinților secțiilor civile ale curților de apel care a avut loc la Curtea de Apel Timișoara în perioada 19-20 noiembrie 2015 și însușirea soluției expuse în opinia INM.⁶

Opinia menționată, pe care o apreciem justă, are la bază ideea, expusă de altfel judicios în doctrină, că, „pe durata de timp de la data deschiderii moștenirii și până la clarificarea problemelor legate de stabilirea succesibililor care vin efectiv la moștenire, (...) moștenitorilor rezervatari, în calitatea lor de continuatori ai persoanei defunctului, li se conferă, provizoriu, prin lege, anumite prerogative în legătură cu patrimoniul succesoral, asigurând tranziția de la de cuius la moștenitori”.⁷ Succesibilii sezinari, în exercitarea acestor prerogative, vor reprezenta moștenirea, acoperindu-se astfel „vidul care ar subzista între momentul deschiderii moștenirii și acceptarea ei de către moștenitori”⁸.

Sezina conferă așadar funcția de reprezentare în justiție în mod activ și pasiv a intereselor succesiunii. Ca efect al sezinei, de la data deschiderii succesiunii, „moștenitorii desemnați ca atare de lege se substituie defunctului, pe de o parte, fiind în drept să introducă orice acțiune petitorie sau posesorie aparținând acestuia, iar pe de altă parte, să fie pârâți în acțiunile introduse de terți contra succesiunii”.⁹

„Calitatea procesuală pasivă a moștenitorului sezinar în acțiunea îndreptată împotriva unei pârât decedat pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor sau a celui de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod”, redactor S. I. Vidu, pp. 47-48 online la <https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2020/04/Minuta-intalnire-sectii-civile-Timisoara-19-20-noiembrie-2015-1.pdf>, accesat în data de 12.08.2023.

⁶ În acest sens, a se vedea *Minuta Întâlnirii reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, Pitești, 14-15 noiembrie 2019*, problema de practică neunitară vizând „Sezina. Posibilitatea introducerii în cauză a moștenitorilor sezinari în ipoteza decesului părții pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor, de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod”, redactor C. M. Solomon, pp. 31-33, online la <https://inm-lex.ro/wp-content/uploads/2019/11/minuta-intalnire-civil-Pitesti-14-15-noiembrie-2019.pdf>, accesat în data de 12.08.2023.

⁷ D. Chirică, *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ed. a II-a, Editura Hamangiu, 2017, p. 404.

⁸ *Idem*.

⁹ D. Chirică, *op. cit.*, p. 410. În același sens, a se vedea I. Popa, *Stăpânirea de fapt asupra moștenirii. Sezina*, *Revista Română de Drept Privat* nr. 4/2013, consultat în aplicația Sintact în data de 10.08.2023.

Observăm că o primă chestiune disputată în privința sezinei este dată de condițiile în care ea este dobândită, fiind necesar a se stabili în ce măsură este condiționată de efectuarea unor acte de acceptare de către succesibilul sezinar.

Apreciem că sezina se dobândește de la data deschiderii moștenirii, independent de acceptarea ei. De altfel, remarcăm că în doctrina de la începutul secolului XX, nu exista nicio dilemă din perspectiva însezinării succesibilului de la data deschiderii moștenirii, independent de efectuarea unor acte de acceptare a moștenirii¹⁰, ideea fiind reluată și în doctrina mai recentă¹¹. Astfel, „sezinarul poate îndeplini actele sau operațiunile conferite de sezină, chiar dacă ulterior va renunța la succesiune”¹².

Opinii divergente au apărut însă în doctrina mai nouă. Astfel, s-a reținut că „până la acceptarea (expresă sau tacită) a moștenirii, succesibilul sezinar nu poate fi considerat titular al sezinei”¹³, iar „prin reglementarea curatorului special al moștenirii, practic chestiunea reprezentării în justiție, cât timp moștenirea nu a fost acceptată, a fost rezolvată, din moment ce alin. (2) al art. 1.136 C. civ. prevede expres că acțiunile împotriva moștenirii se vor îndrepta împotriva curatorului special”¹⁴.

¹⁰ „Moștenitorul nu mai are astăzi nevoie de a accepta succesiunea spre a deveni moștenitor, el dobândind această calitate prin însăși moartea lui de cujus.” (A se vedea D. Alexandresco, *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român, Tomul III, Partea II, Moștenirile ab intestat*, Editura Universul Juridic, ediție anastatică, 2017, p. 57).

¹¹ În sensul că sezina este dobândită de la data deschiderii moștenirii independent de efectuarea unui act de acceptare, a se vedea D. Chirică, *op. cit.*, p. 405.

¹² A se vedea I. Popa, *op. cit.* În mod similar, în doctrina mai veche, s-a reținut că „sezina nu este (...) irevocabilă, căci ea poate fi desființată prin efectul renunțării, deoarece nimene nu poate fi moștenitor în contra voinței sale.” (D. Alexandresco, *op. cit.*, p. 61).

Referitor la art. 1127 alin. (1) C. civ., care prevede că *moștenitorii legali nesezinari dobândesc sezina numai prin eliberarea certificatului de moștenitor, dar cu efect retroactiv din ziua deschiderii moștenirii*, apreciem justă opinia potrivit căreia „moștenitorii legali, după atestarea calității lor prin certificatul de moștenitor, nu mai dobândesc sezina, întrucât au dobândit posesia în nume de proprietar. Sezina a încetat în momentul acceptării succesiunii, atât de către sezinari, cât și de către nesezinari. Numai sezinarii au sezina. Nesezinarii nu au avut și nu vor avea niciodată sezina.” „Sezina este specifică succesibililor, (...) ea încetează chiar înainte de eliberarea certificatului de moștenitor, chiar și pentru sezinari, fiind exclusă orice legătură între sezină și un asemenea certificat. Doar succesibilul poate fi sezinar și poate exercita puterile conferite de sezină, întrucât, de îndată ce succesibilul a devenit succesor, prin acceptarea moștenirii, titlul de sezinar va rămâne fără efecte în raport cu titlul de proprietar pe care îl dobândește succesibilul prin acceptare (titlu consolidat)” (În acest sens, a se vedea I. Popa, *op. cit.*).

¹³ C. Samoilă, M. Avram, *op. cit.*

¹⁴ Nu împărtășim acest punct de vedere, argumentele pentru care reglementarea curatorului special al moștenirii nu înlătură funcția de reprezentare a sezinei constituie obiectul unui studiu distinct, intitulat „*Succesibilul sezinar versus curatorul special al moștenirii*”, prezentat la Doctorialele Colegiului Juridic Franco-Român de studii europene, ed. a V-a, 29 iunie 2024, articolul fiind în curs de publicare în volumul aferent conferinței la momentul redactării prezentului studiu.

Apoi, s-a apreciat că „ori de câte ori partea interesată nu solicită termen pentru introducerea în cauză a moștenitorilor, în înțelesul de succesibili acceptanți ai succesiunii, va interveni suspendarea cauzei”, sau, „într-o primă etapă să fie acordat un termen de judecată pentru citarea succesibililor” (sezinari), iar instanța va verifica la termenul următor „dacă aceștia au calitatea de moștenitori (succesibili acceptanți), iar în cazul în care nu se face o asemenea dovadă să se dispună suspendarea judecății în raport de art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ.”¹⁵.

Divergența în ceea ce privește interpretarea dispozițiilor legale referitoare la sezina este determinată de o interpretare literală, în opinia noastră, excesivă a noțiunii de „moștenitori”, în această optică apreciindu-se că doar dacă textul s-ar fi referit la succesibili, sezina ar fi fost dobândită independent de efectuarea unor acte de acceptare¹⁶. Desigur că folosirea sintagmei „succesibili sezinari” ar fi imprimat mai multă claritate reglementării. Nu putem însă să facem abstracție de împrejurarea că în numeroase situații Codul civil folosește noțiunea de „moștenitori” cu sensul de „succesibili”, fără să aibă, așadar, în vedere exercitarea dreptului de opțiune succesorală sau emiterea certificatului de moștenitor¹⁷.

Prin urmare, apreciem că sezina se dobândește *ope legis*, de la data deschiderii moștenirii, independent de efectuarea unor acte de acceptare a moștenirii, fiind exceptat exclusiv succesibilul sezinar care renunță la moștenire. Împrejurarea că, spre exemplu, succesibilul sezinar, introdus în proces, arată că nu intenționează să efectueze acte de acceptare a moștenirii, apare ca fiind nerelevantă în ceea ce privește funcția de reprezentare a moștenirii, care încetează exclusiv în ipoteza renunțării la moștenire.

Contrar unui punct de vedere exprimat în doctrină¹⁸, apreciem că dispoziția cuprinsă în art. 1127 C. civ. servește argumentației soluției potrivit căreia succesibilul sezinar poate fi vizat de acțiuni împotriva moștenirii, prin aplicarea argumentului *a contrario*, concluzia fiind că moștenitorul legal sezinar poate fi

¹⁵ V. Terzea, *Legitimarea procesuală activă a moștenitorului sezinar în formularea acțiunilor petitorii*, în *Dreptul* nr. 8/2023, consultat în aplicația Sintact în data de 23.04.2024. Opinia menționată admite totuși că „dobândirea sezonei nu este condiționată de exercitarea, în prealabil, a dreptului de opțiune succesorală”.

¹⁶ În sensul că sintagma „moștenitori sezinari” utilizată de Noul Cod civil este criticabilă, expresia corectă din punct de vedere juridic fiind aceea de „succesibili sezinari”, a se vedea O. Ispas, *Reflecții critice asupra unor aspecte ale sezonei în reglementarea Codului civil în vigoare*, în *Dreptul* nr. 11/2014, p. 151.

¹⁷ Spre exemplu, art. 963 C. civ. se referă la „Moștenitorii legali”, art. 971 C. civ. se referă la „clasele de moștenitori”, art. 972 alin. (2) C. civ. se referă la „moștenitori legali aparținând unor clase diferite”, art. 975 alin. (2) C. civ. prevede că „descendenții defunctului înlătură moștenitorii din celelalte clase și vin la moștenire în ordinea proximității gradului de rudenie (...)” etc.

¹⁸ V. Terzea, *op. cit.*: Prevederile „art. 1127 alin. (2) C. civ. nu pot fi folosite ca un argument al interpretării conform căreia este posibilă continuarea sau inițierea unor acțiuni împotriva succesibililor sezinari, întrucât ipoteza reglementată este diferită având în vedere că moștenitorii nesezinari dobândesc sezina doar ca efect al eliberării certificatului de moștenitor, care face totodată dovada dreptului de proprietate asupra bunurilor din masa succesorală [art. 1133 alin. (1) C. civ.]”

urmărit, fără a fi necesară emiterea prealabilă a certificatului de moștenitor, acesta bucurându-se *ope legis* de stăpânirea exercitată asupra patrimoniului succesoral potrivit art. 1125 alin. (1) C. civ. Este adevărat însă că moștenitorul (în sensul de succesibil) sezinar nu va fi urmărit în nume propriu, în calitate de moștenitor, ci în calitate de reprezentant al moștenirii, concluzie dedusă prin interpretarea corelată a art. 1125 alin. (1) și art. 1127 C. civ.

De altfel, necesitatea interpretării corelate a art. 1125 C. civ. și art. 1127 C. civ. rezultă cu atât mai puternic cuvânt dacă avem în vedere și metoda de interpretare teleologică și ne aplecăm cu atenție asupra lucrărilor pregătitoare adoptării Codului civil din 2009.

Conținutul normativ al art. 1125-1127 C. civ. este rezultatul amendamentelor aduse primului proiect al Codului civil, amendamente însoțite de comentariile comisiei care a pregătit varianta revizuită a Codului civil¹⁹. Astfel, în ceea ce privește dobândirea sezinei de către moștenitorii nesezinari, dispoziții cuprinse în actualul cod la art. 1127, art. 860 alin. (2) din Proiectul Codului civil avea următorul cuprins: *„Până la punerea în posesiunea moștenirii, moștenitorul legal nesezinar nu poate administra patrimoniul succesoral și nici exercita acțiunile dobândite prin moștenire, dar nici nu poate fi urmărit în calitate de moștenitor.”* În varianta revizuită a Codului civil, dispoziția cuprinsă la art. 860 alin. (2) a fost preluată și modificată, după cum urmează: *„Până la intrarea în stăpânirea moștenirii, moștenitorul legal nesezinar nu poate fi urmărit în calitate de moștenitor.”*

Observăm, analizând cele două variante ale textului, că s-a eliminat mențiunea potrivit căreia „moștenitorul legal nesezinar nu poate administra patrimoniul succesoral și nici exercita acțiunile dobândite prin moștenire”, fiind însă menținută partea finală a textului care menționa că moștenitorul legal nesezinar nu poate fi urmărit în calitate de moștenitor.

Cu privire la modificarea textului, s-au realizat următoarele mențiuni în tabelul cu amendamente și comentarii: „(...) Alineatul (2) a fost modificat în sensul păstrării doar a ultimei teze din textul Proiectului deoarece primele două erau inutile în raport cu conținutul normativ al art. 858, amendat, care prevede posibilitățile moștenitorului care a intrat în stăpânirea moștenirii. Art. 858 amendat, în numerotarea variantei revizuite a Codului civil, corespunde art. 1125 C. civ. 2009, având același conținut.

Nu există așadar nicio îndoială că dispoziția cuprinsă la art. 1125 C. civ. se impune a fi citită împreună cu cea de la art. 1127 C. civ.

Mențiunea din art. 1125 C. civ., la dreptul moștenitorilor sezinari de a exercita drepturile și acțiunile defunctului, nu are caracter exclusiv, mecanismul reprezentării fiind pe deplin incident și pe latura pasivă, moștenitorul sezinar putând fi urmărit în calitatea sa de reprezentant al moștenirii. Că este așa rezultă din art. 1127 C. civ. interpretat *a contrario*, motivul pentru care 1125 alin. (1) C. civ.

¹⁹ Menționăm că, la elaborarea prezentului studiu, tabelele cu amendamente și observații sunt încă disponibile pe site-ul <https://www.avocatnet.ro/articles/download/0713952180d032006521100023444689>, accesat în data de 12 august 2023.

se referă la exclusiv la funcția de reprezentare activă a moștenirii fiind dat de dorința legiuitorului de a evita edictarea unor dispoziții legale repetitive.

Reticența de a admite că succesibilul sezinar poate figura ca pârât în acțiunile îndreptate împotriva moștenirii, independent de efectuarea oricăror acte de acceptare, nevoia de a justifica urmărirea sezinarului prin calitatea lui de moștenitor acceptant este rezultatul neluării în seamă a funcției de reprezentare a sezonei, care, printr-o ficțiune juridică, permite succesibilului sezinar să acționeze în apărarea drepturilor moștenitorilor eventuali. De altfel, este indiscutabil că sezinarul nu răspunde *ope legis* pentru datoriile moștenirii.²⁰

Apoi, adoptarea unor soluții diferite din perspectiva reprezentării moștenirii, după cum este vorba de exercitarea unei acțiuni a defunctului sau de exercitarea unei acțiuni împotriva moștenirii este complet lipsită de logică. Exerțarea unei acțiuni a defunctului de către succesibilul sezinar, care, în mod indiscutabil, este posibilă față de art. 1125 alin. (1) C. civ., poate fi sortită eșecului, producând consecințe deopotrivă nefaste asupra moștenirii. În mod simetric, câștigarea unui proces de către succesibilul sezinar pârât poate produce efecte benefice asupra moștenirii. Și într-un caz și în celălalt, hotărârea judecătorească își va produce efectele asupra moștenirii, iar nu asupra patrimoniului succesibilului sezinar. Nu atât calitatea de reclamant sau pârât este relevantă, cât soarta litigiului și titularul patrimoniului asupra căruia se răsfrâng efectele hotărârii judecătorești.

Prin urmare, apreciem că sintagma „introducerea în judecată a moștenitorilor” nu se referă exclusiv la moștenitorii a căror calitate a fost recunoscută prin certificat de moștenitor, certificat de calitate de moștenitor sau prin hotărâre judecătorească, ci acoperă și ipoteza succesibilului sezinar.

Mai mult decât atât, subliniem că introducerea în cauză a succesibilului sezinar prezintă avantaje incontestabile, întrucât, într-o majoritate covârșitoare a cauzelor, identificarea acestuia se face cu ușurință, nefiind necesară parcurgerea procedurii succesoriale, pentru dovedirea calității de moștenitor sezinar fiind suficientă depunerea actelor de stare civilă.²¹ În acest fel, suspendarea judecării

²⁰ De altfel, în doctrina veche, s-a subliniat că reglementarea sezonei, cuprinsă la art. 653 din C. civ. din 1864, ce corespunde art. 724 Cod civil francez, nu reproduce dispoziția acestuia cu privire la obligația de a plăti toate sarcinile succesiunii. A se vedea C. Hamangiu, I. Rosetti-Bălănescu, Al. Băicoianu, *Tratat de drept civil român, vol. III*, Editura All Beck 1998, p. 263.

²¹ În sensul că în ipoteza decesului unei părți, pot fi introduși în cauză succesibili sezinari (fie atunci când partea interesată cere termen pentru introducerea lor în proces, fiind evitată, astfel, suspendarea, fie atunci când judecarea cauzei a fost suspendată și se formulează cerere de redeschidere a judecării), fiind suficientă depunerea actelor de stare civilă, nefiind necesar certificatul de moștenitor, a se vedea: Ion Deleanu, *Tratat de procedură civilă, vol. I, ediție revăzută, completată și actualizată*, Editura Universul Juridic, 2013, p. 1055, nota 3 și p. 1060; Pop P., *Despre suspendarea judecării. O analiză succintă a unor (eventuale) neconcordanțe ale art. 413 și 414 din Codul de procedură civilă*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 2/2021; M. Tăbărcă, Gh. Buta, *Codul de procedură civilă comentat și adnotat cu legislație, jurisprudență și doctrină*, Editura Universul Juridic, 2009,

cauzei poate fi evitată prin formularea cererii de amânare de către partea interesată în vederea introducerii în cauză a succesibilului sezinar, iar, dacă suspendarea a operat, redeschiderea judecății se poate realiza prin rapid, prin arătarea succesibilului sezinar.

În consecință, în măsura în care instanța a introdus în cauză moștenitorul sezinar²², iar dezbateră succesoră nu ar fi finalizată până la pronunțarea hotărârii judecătorești, aceasta se va realiza nu atât în contradictoriu cu moștenitorul sezinar, în nume propriu, cât cu moștenirea reprezentată prin succesibilul sezinar. Subliniem că aspectul menționat trebuie să se reflecte în modalitatea de redactare a dispozitivului hotărârii judecătorești, fiind exclus astfel riscul ca succesibilul sezinar să beneficieze de efectul câștigării procesului, în defavoarea celorlalți moștenitori, ori, ca, dimpotrivă, executarea silită a hotărârii judecătorești să se îndrepte împotriva patrimoniului său, iar nu a celui succesor.

Secțiunea a 2-a - Alte ipoteze de reprezentare a intereselor moștenitorilor eventuali. Există o ierarhie a reprezentanților moștenirii?

Art. 1136 C. civ., cu denumirea marginală „Administrarea provizorie a bunurilor moștenirii” prevede, la alin. (1), că atâta timp cât *moștenirea nu a fost acceptată sau dacă succesibilul nu este cunoscut, notarul public competent poate să numească un curator special al moștenirii, pentru apărarea drepturilor moștenitorului eventual, având drepturile și îndatoririle de administrare prevăzute la art. 1.117 alin. (3)-(5).*

Alin. (2) prevede că *în cazurile prevăzute la alin. (1), acțiunile împotriva moștenirii se vor îndrepta împotriva unui curator special, numit de notarul public competent, la cererea reclamantului.*

Apoi, art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ. prevede că *vor fi citați moștenitorii, până la intervenirea lor în proces, printr-un curator special numit de instanță, la domiciliul acestuia.*

p. 697; G. Boroi, M. Stancu, *Drept procesual civil*, ed. a V-a, rev., Editura Hamangiu, 2020, p. 624, nota 1.

²² În sensul că „moștenitorii sezinari nu pot fi obligați prin cererea formulată de partea adversă să participe la cauza pendinte a autorului lor, înainte de exercitarea în sens pozitiv a dreptului de opțiune succesoră, și a eliberării certificatului de moștenitor”, a se vedea O. Ispas, *op. cit.*, pp. 151-152. Autoarea admite însă că „la o primă analiză, observând conținutul legal al termenilor folosiți în cele două acte normative (Codul civil și Codul de procedură civilă) și având în vedere rațiunea pentru care legiuitorul român a optat pentru posibilitatea suspendării cauzei și nu pentru întreruperea sau chiar soluționarea acesteia, răspunsul ar putea fi afirmativ și în deplină concordanță cu respectarea principiilor fundamentale ale procesului civil”. Observăm că deși se tinde spre soluția de introducere în cauză a succesibilului sezinar, se preferă totuși soluția contrară, întrucât nu s-a exercitat încă pozitiv dreptul de opțiune succesoră. Apreciem că această opinie reflectă reticența în a accepta, pe deplin, funcția de reprezentare a sezei, a cărei dobândire nu este condiționată de efectuarea unor acte de acceptare a moștenirii.

Rezultă din aceste dispoziții legale că există și alți potențiali reprezentanți ai intereselor moștenitorilor eventuali. Totodată, o dată ce admitem că este corectă concluzia conturată la finalul secțiunii precedente, în sensul că sintagma „introducerea în cauză a moștenitorilor”, la care se referă art. 412 alin. (1) pct. 1 C. pr. civ. acoperă și ipoteza reprezentării moștenirii prin succesibilul sezinar, trebuie să concluzionăm că sfera persoanelor la care se referă sintagma analizată include, deopotrivă, curatorul special al moștenirii, numit de notarul public, în temeiul art. 1136 alin. (1) C. civ., și curatorul special numit de instanță, potrivit art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ. Prin urmare, suspendarea ar putea fi evitată, dacă partea interesată cere termen pentru introducerea în cauză a moștenitorilor prin curatorul special al moștenirii, numit de notarul public sau prin curatorul special numit de instanță, iar dacă a operat deja, judecata se va redeschide, existând posibilitatea introducerii în cauză a unuia sau altuia din reprezentanții moștenitorilor eventuali.

În acest stadiu al cercetării, tindem a concluziona că, în principiu, se poate contura o ierarhie în cadrul căreia acționează unul sau altul din reprezentanții moștenirii. De vreme ce succesibilul sezinar dobândește dreptul de a exercita acțiunile defunctului și de a fi vizat de acțiunile îndreptate împotriva moștenirii *ope legis*, ar urma să asigure cu succes funcția de reprezentare a moștenirii. Numirea curatorului special al moștenirii, potrivit art. 1136 alin. (2) C. civ. ar fi lipsită de interes, în măsura în care reprezentarea ar fi realizată prin succesibilul sezinar.²³ În ceea ce îl privește pe reprezentantul judiciar al intereselor moștenitorului eventual, respectiv curatorul special numit de instanță prin care vor fi citați moștenitorii până la intervenirea lor în proces, potrivit art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ., credem că, raportat la reglementarea actuală, acesta rămâne în fundal pentru ipoteze cu caracter excepțional în care reprezentarea nu ar putea fi realizată prin intermediul succesibilului sezinar sau al curatorului special al moștenirii.²⁴

Concluzii

La finalul acestui studiu, reținem că introducerea în cauză a moștenitorilor, în sensul art. 412 alin. (1) pct. 1 C. proc. civ., acoperă ipotezele în care interesele moștenitorilor eventuali sunt reprezentate prin mecanisme concepute de legiuitor a asigura reprezentarea moștenirii până la momentul finalizării dezbaterii succesoriale.

Prin urmare, suspendarea poate fi evitată, în măsura în care partea interesată cere introducerea în cauză a succesibilului sezinar, a curatorului special al moștenirii numit de notarul public în temeiul art. 1136 alin. (1) C. civ. ori a curatorului

²³ Raportul între succesibilul sezinar și curatorul special al moștenirii și consecințele introducerii unei reglementări referitoare la curatela moștenirii în Codul civil din 2009 urmează a fi tratate în studiul „*Succesibilul sezinar versus curatorul special al moștenirii*”, prezentat la Doctorialele Colegiului Juridic Franco-Român de studii europene, ed. a V-a, 29 iunie 2024, articolul fiind însă curs de publicare la momentul redactării prezentului studiu.

²⁴ Încercarea de identificare a unor repere de aplicare a dispoziției cuprinse la art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ., în contextul actualei reglementări, urmează a se reflecta într-un studiu distinct, în curs de elaborare la momentul redactării acestui articol.

special numit de instanță, prin care vor fi citați moștenitorii până la intervenirea lor în proces, potrivit art. 155 alin. (1) pct. 15 C. pr. civ. Dacă suspendarea a operat deja, judecata cauzei suspendate se reia, potrivit art. 415 pct. 2 C. pr. civ., prin cererea de redeschidere a procesului, făcută cu arătarea moștenitorilor a căror reprezentare poate fi realizată prin intermediul succesibilului sezinar, a curatorului special al moștenirii sau al curatorului special numit de instanță.

Concluzia prezintă avantaje de necontestat din perspectiva celerității procedurii judiciare și a respectării dreptului la un proces echitabil, consacrat din art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului, în componenta referitoare la dreptul de acces la instanță și durata rezonabilă de soluționare a cauzei, de vreme ce nu este necesară finalizarea dezbaterii succesore, identificarea reprezentanților moștenirii putându-se realiza rapid, iar probatoriul pentru dovedirea calității lor este foarte facil: acte de stare civilă, pentru succesibilul sezinar, actul emis de notarul public de numire a curatorului special al moștenirii ori încheierea instanței de numire a curatorului special.

În acest stadiu al cercetării, tindem a concluziona că, se poate contura o ierarhie de principiu a reprezentanților moștenirii, în cadrul căreia, pe prima treaptă se situează succesibilul sezinar, investit *ope legis* cu funcția de reprezentare, urmat de curatorul special al moștenirii, numit de notarul public și abia apoi, de curatorul special numit de instanță, această chestiune urmând a fi însă abordată aprofundat într-un studiu distinct.

Referințe

- Alexandrescu D., *Explicațiunea teoretică și practică a dreptului civil român, Tomul III, Partea II, Moștenirile ab intestat*, Editura Universul Juridic, ediție anastatică, 2017.
- Boroi G., Stancu M., *Drept procesual civil*, ed. a V-a rev., București, Editura Hamangiu, 2020.
- Chirică D., *Tratat de drept civil. Succesiunile și liberalitățile*, ed. a II-a, Editura Hamangiu, 2017.
- Deleanu I., *Tratat de procedură civilă, vol. I*, ediție revăzută, completată și actualizată, Editura Universul Juridic, 2013.
- Hamangiu C., Rosetti Bălănescu I., Băicoianu Al., *Tratat de drept civil român, vol. III*, Editura All, 1998.
- Ispas O., *Reflecții critice asupra unor aspecte ale sezonei în reglementarea Codului civil în vigoare*, în *Dreptul*, nr. 11/2014.
- Minuta Întâlnirii președinților secțiilor civile ale curților de apel, Curtea de Apel Timișoara, 19-20 noiembrie 2015, problema de practică neunitară privind „Calitatea procesuală pasivă a moștenitorului sezinar în acțiunea îndreptată împotriva unei părți decedat pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor sau a celui de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod”, redactor S. I. Vidu, online
- Minuta Întâlnirii reprezentanților Consiliului Superior al Magistraturii cu președinții secțiilor civile ale Înaltei Curți de Casație și Justiție și curților de apel, Pitești, 14-15 noiembrie 2019, problema de practică neunitară privind „Sezina. Posibilitatea introducerii în cauză a moștenitorilor sezinari în ipoteza decesului părții pe parcursul procesului, în lipsa emiterii certificatului de moștenitor, de calitate de moștenitor ori a dovedirii acceptării moștenirii în orice mod”, redactor C. M. Solomon, online

- Pop P., *Despre suspendarea judecătii. O analiză succintă a unor (eventuale) neconcordanțe ale art. 413 și 414 din Codul de procedură civilă*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 2/2021, pp. 183-193.
- Popa I., *Stăpânirea de fapt asupra moștenirii. Sezina*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 4/2013, pp. 151-173.
- Samoilă C., Avram M., *Probleme privind executarea silită împotriva moștenitorilor. O analiză critică a orientărilor jurisprudențiale*, în *Revista Română de Drept Privat* nr. 1/2021, pp. 631-652.
- Tăbârcă M., Buta Gh., *Codul de procedură civilă comentat și adnotat cu legislație, jurisprudență și doctrină*, Editura Universul Juridic, 2009.
- Terzea V., *Legitimarea procesuală activă a moștenitorului sezinar în formularea acțiunilor petitorii*, în *Dreptul* nr. 8/2023, pp. 269-276.